

Adéla Matuszynská: *Povaha vypravěče v díle Jana Balabána*
(bakalářské práce; posudek vedoucího práce; ÚČLK FF UK)

Cíl práce, její účel a směřování

Prozaické dílo Jana Balabána představuje pozoruhodnou niku české literatury posledních desetiletí. Senzitivní čtenář vnímá, že v Balabánových povídkách a románech je leccos zvláštního a lépe či jinak nuancovaného, než je v soudobé české próze zvykem. Tyto ozvláštňující rysy však nepocházejí z využití několika málo specifických motivů či narativních prostředků, ale jsou spíše jemně rozprostřeny uvnitř díla a je těžké je postihnout. V tomto ohledu byl cíl autorky práce přesně takový: postihnout specifikum Balabánových próz primárně skrze využití kategorie vypravěče jako orchestrátora narativní poetiky. Což práci garantuje i její patrný účel: Pokusit se s využitím naratologického aparátu postihnout, odhalit a přesně popsat, co vlastně svébytnou narativní poetiku Balabánových próz utváří.

Metodologie a práce s odbornou literaturou

Základní metodou výkladu je interpretace jednotlivých Balabánových próz, zasazených do nosných kontextových celků. Adéla Matuszynská si velice dobře osvojila výkladové kategorie strukturální naratologie (vypravěč, vyprávěcí situace, fokalizace, typy promluv ve vyprávění) a díky schopnosti tyto kategorie nejen mechanicky aplikovat, ale i s jejich pomocí vnímat jednotlivá vyprávění mnohem senzitivněji, nabízí produktivní a dobře vyjádřené charakteristiky. Nezalekává se proměnlivých, dynamických posunů a plurality významů; naopak tyto špatně uchopitelné entity poctivě zkouší vyjádřit a postihnout.

Pro svůj výklad se vybavila dostatečnou odbornou literaturou, která je vůči sobě navzájem kompatibilní (vše přináleží do strukturalistické naratologie). Z ní vypůjčené koncepty a pojmy chápe přesně a umí je využít pro interpretační výklad. Dobře využívá i akademickou literaturu věnující se specificky Janu Balabánovi, a to v celé škále od souhrnnějších studií až po recenze jednotlivých knih. Výklad je díky tomu zcela věcný, dobře sledovatelný a vyjádřený. Autorka se smysluplně věnuje tomu, co dobře umí a co odpovídá úrovni bakalářské práce, a nepouští se do příliš abstraktních témat typu Balabánovy spirituality, ani do budování kontextových vazeb, v nichž by Balabánovu tvorbu zasazovala do širokých dobových či žánrových vazeb.

Styl a prezentace

Práce respektuje obvyklou kompozici kvalifikačních prací, v nichž se nejprve „dělá“ teorie a pak se tato východiska více či méně zužitkují v interpretační praxi. V tomto konkrétním případě je ale cesta od teorie k materiálu zajímavě zkomplikována: namísto cesty k jednotlivým dílům v jejich chronologickém či jiném uspořádání se nejprve vytvářejí větší celky (2. Kapitola: Balabánův vypravěč), a teprve poté se přistupuje k jednotlivým dílům v kapitole o vyprávěcích strategiích. A poté se výklad ještě dostane ke dvěma souhrnnějším kapitolám. Tento postup, k němuž se Adéla Matuszynská sama dobrala, vnímám jako velmi produktivní: U Balabána vždy dílčí část souvisí s celkem (a obráceně), a proto i komplexnější a vícesměrová oscilace mezi jednotlivostmi a obecninami pomáhá výkladu dobrat se výstižných a dobře naformulovaných interpretačních pozorování.

Výklad je velice dobře strukturován. Adéla Matuszynská hledá co nejpreciznější vyjadřování, díky čemuž se práce vyhýbá vágním, nedomyšleným či dojmovým formulacím. Oceňuji i snahu klíčové výkladové výrazy zvýrazňovat tučným písmem. Práce je také precizně připravená po ediční stránce.

Celková koherence a akademická disciplinovanost

Tento typ monograficky koncipovaných kvalifikačních prací často od celé řady původně zamýšlených oblastí ustupuje a nabízí jen pahýly původně plánovaných celků. Na práci Adély Matuszynské si cením toho, že udržela záběr na celé Balabánovo dílo. Svědčí to o autorčině kázni. Oceňuji i fakt, že celý výklad udržela tak, aby směřoval k detailu (jak se co realizuje v Balabánových prózách), ale aby se zároveň vracel zpátky k větším literárním celkům a abstraktnějším zobecněním. Dokladem autorčiny preciznosti a zanícenosti jsou i schematické vizualizace, jimiž vyjadřuje určité tendence či nastavení Balabánových próz. A takovým dokladem je i fakt, že po letech jsem konečně vedl kvalifikační práci, u níž jsem nemusel k dopracování vracet ani soupis literatury.

Práci **doporučuji k obhajobě** a navrhuji hodnocení známkou **výborně**.

V Praze dne 20. 1. 2025

Prof. PhDr. Petr Bílek, CSc.